Puolustusministeriö
Försvarsministeriet
Ministry of Defence

SAFE-asetusehdotus – puolustusministeriön huomiot

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja turvallisuusjaosto

25.4.2025

Nykytilanne ja taustaa

- Venäjän hyökkäyssodan takia tarve teollisuuden kykyjen kasvattamiseen:
  - Tilannekuvan ja tuotantokyvyn parantaminen
  - Monikansallisen yhteistyön lisääminen
  - Teknologian ja teollisuuden asema osana Naton pelotetta ja puolustusta
- Peruste kuitenkin edelleen sama:
  - Suorituskyvyt perustuvat pääosin kansallisiin suorituskykyihin ja kykyyn yhdistää kansalliset suorituskyvyt Naton puolustussuunnittelun (NDPP) mukaisesti yhteen toimivaksi kokonaisuudeksi
- EU:n rooli edelleen korostumassa teollisuus- ja teknologiatyössä ja tämän rahoittamisessa, mutta isossa kuvassa on kuitenkin jäsenmaiden vastuu nostaa puolustusmenoja
- Komissio on viime vuosina ottanut isompaa roolia puolustusteollisuuskysymyksissä, jotka myös liittyvät vahvasti jäsenmaiden suorituskykysuunnitteluun

SAFE–asetusneuvottelut

- Jäsenmaat käyvät neuvotteluja pika-aikataululla Coreper/Antici-tasolla
- Toistaiseksi ei merkittäviä muutoksia asetustekstiin
- EDIP-asetusneuvotteluja käydään rinnakkaisesti ja tiettyjä elementtejä halutaan pitää yhteensopivina, esim. kolmansien maiden tukikelpoisuusehdot
  - Parlamentti ehdottamassa EDIP-budjetin merkittävää nostoa, jota voitaisiin rahoittaa SAFE-välineellä

SAFE-välineen priorisoidut suorituskyvyt

Kategoria 1 (kulutustuotteet, infra ja yksinkertaisemmat asejärjestelmät):

1) ammukset ja ohjukset,
2) tykistöjärjestelmät,
3) maapuolustus ja liikkeen estäminen
4) lennokit (Nato class 1) ja niiden torjunta,
5) kriittisen infran suojaus,
6) kyber ja
7) sotilaallinen liikkuvuus

Kategoria 2 (korkean teknologian asejärjestelmät):

1) ilma- ja ohjuspuolustus,
2) miehittämättömät ilma-alukset
3) meripuolustus ja vedenalaiset suorituskyvyt
4) strategiset mahdollistajat,
5) avaruuden voimavarojen suojaus,
6) tekoäly ja
7) elektroninen sodankäynti

SAFE-välineen etuja

- Puolustushankintoja nopeuttavia poikkeuksia PUTU-direktiiviin
  - Puitesopimusten avaaminen
  - Suorahankinnat
  - Pitäisikö PUTU-direktiiviä päivittää?
- Suomalaisen puolustusteollisuuden tilausten lisääminen yhteishankintojen kautta
- SAFE-väline mahdollistaa yhteishankintoihin liittyvän tuotannon ja infran rahoittamisen
- Voidaan myös tehdä omia kansallisia hankintoja ensimmäisten 12 kk ajan
- Vaikka investoinnit kohdistuisivatkin suuriin toimijoihin puolustusteollisuudessa, niin myös toimitusketjuissa toimivat pk-yritykset hyötyvät puolustusmenojen kasvusta

Puolustusmateriaalin yhteishankinnoista

- Yhteishankintoja on tehty toistaiseksi Suomessa rajallisesti ja niitä arvioidaan aina tapauskohtaisesti
  - Yhteishankintojen haasteina ovat niiden hidas toimeenpano ja suorituskyvyn osaoptimointi
  - Osallistuvien maiden teollisuusosuuksista sopiminen asettaa myös haasteen
- Yhteishanke (käsitteenä) on mielekkäämpi lähestymistapa, osapuolet pääsevät vaikuttamaan suorituskykyyn mm. TKI-yhteistyön ja tuotekehityksen kautta
- Kulutustuotteita on helpompi hankkia yhdessä, kuin korkean teknologian asejärjestelmiä
- Haasteista huolimatta, yhteishankintojen tehokkuus- ja kustannushyödyt kannustavat parempien yhteishankintamekanismien luomiseen ja maat pyrkivät kehittämään osallistumistaan ja asennoitumistaan niihin.

Euroopan puolustusteollinen perusta

- Lähtökohta: maiden puolustusteollisen kapasiteetin merkittävät erot:
  - Suuret tuottajamaat (FR, DE, IT, ES, SE ja UK)
    - vastaavat arv. 90 %:sta eurooppalaisesta tuotannosta
  - Keskisuuret (mm. PL, FI, NL, BE, PT)
    - omaa tuotantoa tietyillä sektoreilla, ei kuitenkaan isoja prime-toimittajia
  - Pienet ”ostajamaat” (mm. Baltian maat, SK, SL)

- Komission mukaan markkinat ovat pirstaloituneet pienempiin kansallisiin markkinoihin, ja tämä luo huomattavan haasteen EU:n sisäiselle yhteistyölle ja kilpailulle.

- Kun teollisuuden tilausnäkymiä pidetään edelleen heikkoina, tämä ei kannusta pitkän aikavälin investointeihin

Muita huomioita SAFE-välineestä

- SAFE-välineen tehokkuus Euroopan puolustuskyvyn kasvattamisessa riippuu siitä, miten jäsenmaat sitä hyödyntävät. Useille maille lainarahoituksen saaminen ei ole aiemminkaan ollut haaste.
- Asettaa myös ehtoja ja rajoitteita yhteistyölle kolmansien maiden kanssa, vaikka tärkeimpiä kumppanimaita on huomioitu
- Lainahakemusten ja raportoinnin hallinnollinen taakka
- Ehdotettu valmisteluaikataulu melko tiukka
- Mitä tahansa suorituskykyä ei voi hankkia – Suomen kannalta keskeisimmät suorituskykyalueet kuitenkin mukana, maataistelukyky saatu sisällytettyä pj. kompromissiesitykseen